

Küçükken, köyünü terk eden sadakatsiz yetişkinler gibi olmaktan korkardım. Ardına bakmadan çekip gidenler, çocukluklarını yüzüstü bırakırlardı. Köylüler bunun kaderden doğduğunu söyler, boyun bükerdi. Ben Hatip dayımın kaderinin ne olduğunu, yaz kış radyosunda neden tanıdık olmayan hüzünler taşıdığını merak ederdim. Radyodaki sesleri dinlerken bir aynanın içindeki başka bir dünyaya geçtiğimi sanırdım. Annemin anlattığı masalda başka dünyaya geçen bir adam cinlerin ve hutların arasında bin bir ölüm atlatır, geri dönerdi. Bense bazen dönememekten korkardım. Sonra büyülenmiş halde köyün içine çıktığımda, etrafıma toplanan çocuklara radyodan duyduğum hikâyeleri anlatırdım. Uzak diyarlardan gelmiş bir yolcu, kimsenin tanımadığı bir yabancıydım. Beni dinleyen çocuklar bu hayattan bıkmış yetimler kadar kararlı bir halde hep beraber bir gün uzaklara gitmeye yemin ederlerdi. Aynı dalın çiçeğiydik biz, ben de onların yeminine uyardım.

Duyduğum her kelimeyi aklımda tutmaya, öğrendiğim hikâyeleri başkalarına anlatmaya o zaman başladım. Ama nefes almadan beni dinleyen çocuklar sabretmeyi bilmezdi.

Adam: “Kalbimden geçenleri hiçbir zaman dile dökemeyeceğim Madam.”

Kadın: “Neden?”

Adam: “Sonu imkânsız olan sözler ikimizi de yaralar.”

Kadın: “Bir imkân bulunur belki.”

Adam: “Söyleyeceklerimi bilseniz böyle demezdiniz.”

Kalabalık insanların sesleri gelir, bir motorun ıslığı duyulur.

Kadın: “Tren birazdan kalkacak.”

(Tren ne? / Ne bileyim, radyodan duyduğum. / Sen Türkçeyi tam anlamazsın oğlum, orada başka bir şey demiştir. / Ben Madam'ın dediği her şeyi doğru anladım. / Madam ne? / Kadının adı.)

Adam: “Buna benzer bir sahneyi hatırlıyorum, bir romandan.”

Kadın: “Ne oluyor romanda?”

Adam: “Genç bir adam bir kadına âşık. Birlikte olmaları imkânsız. Yine de adam kadına, aklının korktuğu ama kalbinin istediği şeyi söylüyor.”

Kadın: “Kadın ne yapıyor?”

Adam: “Bu değil, önemli olan romanın sonu.”

Kadın: “Sonunda ne oluyor?”

Adam: “Kadın canına kıyıyor.”

Kadın: “Demek ki seviyor.”

Tren sesi duyulur.

(Tren, otobüsün büyüğü herhalde. / Bırakın anlatsın.)

Adam: “Seven herkes ölüyorsa, sizi bundan uzak tutmak isterim.”

Kadın: “Bunun tek yolu susmak mıdır?”

Adam: “Aklımın korktuğu ama kalbimin istediği şey...”

Kadın: “Susun ve beni öpün.”

Bir sessizlik olur.

Kadın: “Hep bu anı bekledim. Bir daha öpün beni.”

Sessizlik olur.

(Öpüyor mu şimdi? / He. / Sessizlik biraz daha devam et-sin. / Tamam.)

Sessizlik devam eder.

Bir silah sesi duyulur.

Kalabalıktan çığlıklar yükselir.

Silah bir daha patlar.

Kadın: “Ah, bizim aşkımız o romandaki kadar bile sür-medi.”

Adam: “Elimi tutun Madam, birlikte ölelim.”

Bir ıslık çalar, tren sesi yavaş yavaş uzaklaşır.

(Gidip kızlarla sessizlik oynayalım mı? / Haydi.)

Ben hikâye anlatırken bütün çocuklarla bir aynanın için-den geçer, sonra çaresiz geri dönerdik. Çocukların, Deniz adlı bir radyo kahramanına özendiği çağdı, aynanın içinde onunla karşılaşmayı ümit ederdik. Kalbimiz küt küt atar, nefesimiz daralırdı. Kırmızı rüzgârda Deniz’in el çırtığını duyar, meçhul gölgelerin peşine düşerdik. Yetişkinlerin on-dan söz ederken namaz vaktini kaçırdıkları olurdu. Kadın-ların sesi kırılır, erkekler sigara üstüne sigara içerdi. Biz ses-sizce aynanın içinde onun izini sürerdik.

Zayıf bir çocuktum, en büyük hayalim bir günlüğüne De-niz olabilmektir. Biz onu denizci sanır, derece en hızlı yüzen kişiye Deniz adını verirdik. Var gücümle yüzerdim, ama ne-fesim yetmezdi. Kewê’den kalma tek odalı evimizde annem, babam ve dört kardeşimle yatarken, ertesi gün daha iyi yüz-me umuduyla rüyaya dalar, uykuda ağırlık yapan yorganı ba-zen çığlıkla üzerimden atardım. Annem uyanır, terli boynu-ma dokunur, saçlarımı öperdi. “Uyu Brani Tawo, uyu” derdi usulca, ben onun “Deniz” dediğini sanırdım. Deniz olma ya-rışını kazanamadığım için üzülsem de mutsuzluk nedir bil-mezdim. Herkesin kendine ait bir mutluluğu vardı köyde, mutsuzluk sadece kente bağlananların ruhuna sinerdi. Acı

ve hüzün başkaydı, onu bilirdik. Deniz bir asiye ken biz onu denizci sanmaya devam eder, bütün dünya peşindeyken biz onun aynanın içinde yaşadığını herkesten gizlerdik.

Bir gün köye askerler ve takım elbiseli adamlar geldi. Hatip dayım, annem ve ben radyo başındaydık. Eski kavimlerden beri bu topraklarda adet olduğu üzere her odanın ortasına dikilen ahşap bir kiriş, evin damını taşırdı. Orta kirişi olmayan evler ak kirece bile boyansa yoksul sayılırdı. Kewê'nin otuz yıl önce oturduğu yerde şimdi annem kirişe yaslanmış, açık kapının dışındaki dünyaya bakıyordu. Kapının önünden silahlı bir adam geçti. "Bu kim?" dedim. Dayım, "jandarma," dedi. Sonra fötr şapkalı bir adam geçti. "Bu kim?" dedim. Dayım, "vergi memuru," dedi. Radyoda birkaç kişi aynı anda konuşuyordu. "Bunlar kim?" dedim. Dayım, "Ankaradakiler," dedi. Radyodaki sesler azaldı, dayım ve annem sessizleşti. "Peki biz kimiz?" diye sordum. İkisi birden bana baktı.

O gün radyo Deniz'in ve arkadaşlarının idam edildiği haberini verirken kulağım çınladı ve çocukluk çağında ilk kez radyoyu yanlış anladığımı sandım. "Onu devlet öldürdü," dediler, "devlet kim?" dedim. Bunu ne zaman sorsam yer sarsıldı, gök gürledi. Devlet dersinde sınıfta kalmaya mahkûm her çocuk gibi Deniz'i ömür boyu kimsenin bilmediği aynalar içinde saklamam gerektiğini anladım. Şairin dediği gibi:

*Deniz'in uzaklardan yeni döndüğü gece
Bir kız karanlık bir ayna önünde saçlarını tarardı
Dışarıda atların soluğu radyo istasyonları ve
Yeni kesilmiş kamışların kokusu vardı
Kilitler eskimiş kapılar yaşlanmış
Saatlerin zili ısrarla
Saatlerin zili*

*Kalplerdeki küfü haber vermek için çalardı
Kimse kalkmaz kimse koşmazdı pencerelere
O zaman Deniz'le beraber yola çıkıp bir seher vakti
Uykuya doymamış çocuklar da gitti aynalar ülkesine
Ve soğukta tek kalmış ağaçlar gibi yüreğimizi
Ayazlar dövdü
Ayazlar dövdü*

Hatip dayımı bir daha görmedim. Heybesini anneme bıraktı ve köyden ayrıldı. Hikâyesini, yıllar sonra yaralı bir halde yattığım günlerde annemden dinledim.

Hatip dayım gençliğinde, Mangal Dağı'nın öbür tarafındaki köylerde çobanlık yapardı. Evlendikten üç ay sonra karısına bir gün yanlışlıkla "Zahide" diye seslenince, karısının kalbi kanlandı, "Kim bu Zahide?" diye yeri göğü inletti. Hamile kadın, az kalsın karnındaki çocuğu düşürecekti. Akıllı tutulan Hatip dayım, bu adın diline nasıl geldiğini bilemedi. Ne kendi ailesinde ne de çobanlık yaptığı bu köyde Zahide diye biri yoktu.

Ertesi gün koyun sürüsünü kıra çıkarırken, ekmek torbasını evde unuttu. Akşama kadar aç kaldı, bu yüzden sürüyü köye biraz erken getirdi. Eğer o gün erken dönmeseydi, otlak yerinden geçen bir Çingene kafilesiyle karşılaşacak ve kafiiledeki en güzel kızın adının Zahide olduğunu öğrenince kadere gücü yetmeyen ölüm mahkûmları gibi o an sevdalanacaktı. Evini barkını bırakıp Çingene kafilesine katılan Hatip dayım uzak köyler dolaştıktan yedi yıl sonra Zahide yüzünden çıkan bir kavgada bıçaklanarak ölecekti. Ama o gün otlaktan erken döndüğü için bunlar olmadı.

Hatip dayım, kaderinin yazısız kısmını yeni bir tabanca almak için yan köye gittiğinde öğrendi. Çingene kafilesi yan köye uğramış; gözleri kör, yaşlı bir Çingene fal açarken bunları anlatmış ve "Silah almaya gelecek olan çoban," diye-

rek Hatip dayımı tarif etmişti. Çingene, “Olmayan kader daha mı iyi, daha mı kötü?” diye sorunca, onu dinleyenler hep birlikte “Daha kötü” diye karşılık vermişti. Kör Çingene sigarasından bir nefes çekmek ve yaşlı gülüşüyle köylüleri küçümsemekle yetinmişti. Hatip dayım, hem Çingenelerin arasındaki Zahide adını hem de kendisine ait öteki kaderi öğrenince ürperdi. Dolunayın altında köye dönerken karısına bunları anlatmaya karar verdi, ama karısını evde bulamadı. Komşular “Hamile karnıyla evden kaçtı,” dediler. Sevmek herkese nasip olur, ama sevilme kaderin elindeydi. Hatip dayım o gece dolunaya doğru kurşun sıkarken asıl kaderinin şimdi başladığını anladı.

Çocuğunun kız mı oğlan mı olduğunu gece gündüz merak ederek ova köylerini ve uzak vadileri dolaştı. Yıllar geçtikçe kızının onu terk eden karısı gibi uzun boylu olduğunu düşündü, belki oğlu olmuştur diye, karşılaştığı kişilere kendisine benzeyen bir delikanlıyı tarif etti. “Yüzüme iyi bakın,” dedi köy meydanlarında, “Her insan bir göldür, bir de dolunay vurur onun yüzüne. Ben dolunayımı ararım.” Bazen neyin peşine düştüğünü bilemedi, yolda gördüğü Çingene kafilerine katılarak onlarla birlikte mevsimler geçirdi, dağlar aş-tı. Çingenelere kimseyi tarif etmedi, “Yüzüme bakın” demedi, sadece Zahide adını sordu. Ama hayat sonbahar rüzgârlarında bir ağaç gibi yaşlanırken dayım Zahide’yi de bulamadı. Sürekli tütün içti, tütün dumanıyla yüreğini dağladı. Yeni bir umuda, uykusuz bir çocuk kadar ihtiyaç duyduğu bir zamanda Haymana kahvehanelerinde Tatar fotoğrafçıya rastladı. Onun köylerde çektiği fotoğraflara bakarken, hayatının cama işlenmiş bir şahmeran resmi gibi yere düşüp parçalandığını anladı. Kaderleri bir ağacın yaprakları gibi benzerdi birbirine, Tatar ile dayım ova köylerini aynı nedenle dolaşmaktaydı.

Ben küçükken köye son kez geldiğinde dayımın yüzündeki kederi hatırlıyorum. Her sayfası çevrilip bitirilmiş ama

içinde ne olduğu anlaşılmamış bir din kitabı kadar kutsaldı hayat. Dayım o kitabın sayfaları arasında dolandı, inledi, sarardı. Son gün giderken anneme bıraktığı heybesi içinde eskimiş fotoğraflar ve bir fotoğraf makinesi vardı. Tatar fotoğrafçının bu makineyi dayıma ne zaman verdiğini annem de bilmiyor, ama makineyi iyi hatırlıyordu. Annem çocukluğunda Kewê'yle birlikte fotoğrafları çekilirken bu makineye dikkatle bakmış, içinde bir kaderin yaratıldığını ve o günden sonra önüne yeni bir hayat bahçesi açılacağını anlamıştı.